

## **Środowiskowe strefy krytyczne. Diagramując emergentne praktyki mediokulturowe przeciwko geoelekstryzmowi.**

Projekt analizuje, w jaki sposób nowe praktyki medio-kulturowe funkcjonują jako strategie oporu, odporności i dokumentacji w regionach silnie dotkniętych przemocą środowiskową wynikającą z neokolonialnego geoelektryzmu. Zaproponowany przez dra Michała Krawczaka (PI) oraz prof. UAM Agnieszkę Jelewską (SR), projekt kontynuuje ponad dekadę wspólnych badań nad relacją mediów, przemocy i praktyk oddolnych stanowiących reakcję na kryzysy humanitarne i ekologiczne.

Głównym zadaniem jest zbadanie, w jaki sposób społeczności w czterech globalnych „strefach krytycznych” (tipping zones) angażują się w innowacyjne praktyki mediokulturowe w reakcji na przekształcenia ekologiczne, kulturowe i społeczne wywołane geoelektryzmem. Te strefy to:

1. Kisielowsk, Rosja – obszar przekształcony przez odkrywkowe kopalnie węgla i represje społeczno-polityczne;
2. Park Narodowy Kakadu, Australia – miejsce wydobywania uranu na tradycyjnych ziemiach Pierwszych Australijczyków;
3. Jujuy, Argentyna – region przekształcany ekologicznie przez wydobywanie litu i konsekwencjami braku wody;
4. Kvanefjeld, Grenlandia – region, który poddany jest nowej presji ekstrakcyjnej z powodu zmian klimatu i możliwości eksploatacji metali ziem rzadkich.

Te lokalizacje stanowią krytyczne wskaźniki globalnych przemian – obszary, gdzie eksploatacja geologiczna nakłada się na degradację kulturową, a długofalowe szkody środowiskowe odczuwane są jako „geotrauma” według Kathryn Yusoff. W projekcie analizowane jest to, w jaki sposób praktyki mediokulturowe powstające w społecznościach zamieszkanych w tipping zones – stają się narzędziami pamięci, oporu i odzyskiwania sprawczości. Praktyki te interpretowane są jako akty geospołecznej solidarności, które przeciwstawiają się dominującym narracjom technonaukowym.

Metodologia projektu jest partycypacyjna i interdyscyplinarna. Oprócz badań archiwalnych i internetowych, planowane są badania terenowe w Australii, Argentynie i Grenlandii, a wywiady pogłębione dotyczące sytuacji w Rosji odbędą się w Niemczech (rozmówcy uzyskali azyl polityczny w tym kraju). Kluczową metodą będzie Participatory Diagramming (PD) – multimodalna technika rozwijana przez zespół badawczy od kilkunastu lat, polegająca na współtworzeniu wizualnych i medialnych reprezentacji doświadczeń i wiedzy społeczności. Diagramy te będą integrować wideo, dźwięk, materiały i narracje, tworząc interaktywne platformy do analizy porównawczej i publicznego udostępniania wyników.

Projekt wprowadza również pojęcie „postkolektywów”, opisujące szeroki krąg aktorów zaangażowanych w praktyki mediokulturowe, oprócz osób na stałe zamieszkujących te tereny, także w tym aktywistów, artystów, organizacje pozarządowe, naukowców i osoby przesiedlone. Formacje te wykraczają też poza tradycyjne definicje społeczności, uwzględniając sprawczość tzw. bytów „więcej-niż-ludzkich” oraz koncepcję naturokultury Donny Haraway. Celem badań jest zrozumienie, jak takie postkolektywy odzyskują „prawo do przyszłości”, tworząc pamięć kulturową i alternatywne formy wiedzy w warunkach kryzysu.

Z perspektywy teoretycznej projekt wpisuje się w humanistykę środowiskową, krytyczne studia nad mediami, krytykę dekolonialną i ekologię polityczną. Projekt odpowiada na pilną potrzebę wypełnienia luki w aktualnym dyskursie akademickim, koncentrując się na niedostatecznie zbadanych kulturowych wymiarach kryzysów środowiskowych i dokumentując praktyki medio-kulturowe, które nie tylko reagują, ale też generują nowe sposoby poznania, oporu i adaptacji.

Każde studium przypadku ujawnia odrębne skutki eksploatacji:

- w Kisielowsku – dziedzictwo pracy przymusowej, represji sowieckich i toksycznego powietrza spotyka się z oddolnym oporem cyfrowym.
- w Kakadu – społeczności tradycyjne dokumentują kulturowe ludobójstwo i skażenie uranem, tworząc kontrnarracje wobec przekazów rządowych i korporacyjnych.
- w Jujuy – mieszkańcy walczą o prawo do wody i ciągłość kulturową, tworząc artystyczne formy protestu wobec zniszczeń ekologicznych.
- w Grenlandii – zderzenie zmian klimatycznych i wydobywania rodzi nowe wyzwania kulturowe i epistemologiczne, zmuszając tradycyjne systemy wiedzy do adaptacji.

W całym projekcie zespół będzie współpracować z uznanymi międzynarodowymi ekspertami oraz lokalnymi asystentami badawczymi, co zapewni etyczne i kulturowo adekwatne podejście.